

BÍRÓSÁGTÖRTÉNET

BARCSAY LÁSZLÓ (1897–1979)

„A bírói pályát úgy fogtam fel, hogy az a legtisztább viszonyok között keresse az igazságot, lehetőleg minden befolyástól mentesen, az emberek közt különbséget nem téve.”
(Barcsay László)

Olvasva e nemes ars poeticát, azt gondolnánk, hogy az idézet valamely magas bírói tiszttséget betöltő személyiségtől származhat, de megismerve a szerző kilétét, adódik a kérdés, ki is volt Dr. Barcsay László?

A bíróságtörténeti kutatás eredményeként kerülhetnek napvilágra olyan anyagok, mint dr. Barcsay László bíró iratai. A feltáró munka ráirányíthatja a figyelmet olyan bírákra, akiknek életútja jelentősen befolyásolta környezetüket, és példát adhat az utókor számára is. Barcsay László diákkorától kezdve összegyűjtötte az életéről szóló dokumentumokat. A Berettyóújfalu Vécsei utca 2. szám alatti lakóháza halála után szinte érintetlenül őrizte meg az egykori polgári enteriört, benne valamennyi dokumentumával. 1941-től a Berettyóújfalu Királyi Járásbíróság elnöke volt, majd 1950-ben azonnali hatállyal felmentették, mert tevékenységénemfelelt meg a népi demokráciák követelményeinek. Napszámos sorba kényszerült, mivel sehol nem foglalkoztatták. Az iratokból egy rendkívül alapos, választékosan fogalmazó, magára és környezetére is igényes ember képe bontakozik ki.

Barcsay László 1897. november 28-án született a Bihar vármegyei Zsákán, 10 éves korától a Debreceni Református Kollégiumban nevelkedett és Debrecenben végezte jogi tanulmányait is, majd 1922-ben avatták a jog- és államtudományok doktorává.

A Berettyóújfalu Királyi Járásbíróságon lett jegyző, majd titkár és 1929-től királyi járásbíró. Berettyóújfalu ebben a korszakban jelentős változásokon ment keresztül. A trianoni békeszerződés Bihar vármegyét kettéhasította és Csonka-Bihar vármegye székhelye Berettyóújfalu lett. A feladat látványos fejlődést indított el a településen. Barcsay visszaemlékezésében leírja, hogy a bírák általános tisztéletnek örvendtek, kívülállók számára „nagyaságos” cím járt a bírónak.

Barcsaynak rendkívül szerteágazó volt az érdeklődése, tagja volt a Királyi Magyar Természettudományi Társulatnak, meteorológiai észlelőállomást működtetett, lakóháza mellett jelenleg is védettség alatt álló kertet létesített, rózsanemesítéssel is foglalkozott, de amatőr asztalos is volt.

1926-ban kötött házasságot Székely Anna tanítónővel, két gyermekük született, Anna és László. Kiválóan tudott zongorázni, hegedülni, saját kottázású nótakönyvei is fennmaradtak, valamint egy közel hatszáz darabos álló üveglemez és síkfilm archívum. 1938-ban a Bihar vármegye monográfia részére megírta „Az igazságszolgáltatás története Bihar vármegyében” című fejezetet.

1941. júniustól a Berettyóújfalu Királyi Járásbíróság elnökévé nevezték ki. 1944 őszére az ország keleti része haszántérré változott. Barcsay 1944 szeptemberétől naplójába írta a körülötte történeteket, sorait olvasva feltárulnak előttünk a háborús harcoktól szenvedő város mindennapjai, a front vonulása után újrainduló élet gyötrelme.

Barcsay László járásbírói elnök. (Barcsay-archívum)

A Debreceni Magyar Királyi Tudományegyetem által 1922-ben Barcsay László részére kiadott diploma. (Barcsay-hagyaték)

A berettyóújfalu utcája részlete az 1930-as években. (Comptel-Museum Képtárház/entym)

A fiatal Barcsay László. (Barcsay-archívum)

Barcsay László kinevezése járásbírói elnökövé. (Barcsay-archívum)

A Berettyóújfalu Királyi Járásbíróság épülete a II. vil. előtt. (Barcsay-fotóarchívum)

A Berettyóújfalu bírói kar szalonját sőt az 1930-as években. (Barcsay-fotóarchívum)

Barcsay László tanulmánya Bihar vármegye monográfiájában. (Barcsay-archívum)

Barcsay gyermekként az általa felkeltett Tajáskőn. (Barcsay-hagyaték)

A Berettyóújfalu Királyi Járásbíróság személyzetét 1938-ban. (Barcsay-fotóarchívum)

Naplórészlet, 1945. január 2.

„Érthetetlen az emberek rosszakarata, itthon maradtam, a faluval együtt szenvedtem, semmi pártnak tagja nem voltam, semmiben részt nem vettem, soha a németekkel semmi kapcsolatban nem voltam. A bíróságot a pusztulástól megmentem, előttem mint bíró előtt mindenki egyforma volt, kinek vagyok az útjában?”

Az idős Barcsay László. (Barcsay-archívum)

Naplórészlet, 1945. szeptember 21.
„A kommunista párt tagjainak egy része nagyon támadó. Mindenki fél, a terror mindenkit elremit, pedig minél erősebb a terror, annál inkább közeledik a végehez, a terror természetes következménye ez, mert a kisebbség akaratára támaszkodik. Bármilyen történet is, az egész világ megrendült, felkavarodott. A vihar múlóban van. A világ, az emberiség évezredek fejlesztette kultúráját semmi sem képes lerombolni. Hol van a végtelenség, az emberiségnek még sok évezredekig előre kell menni, tökéletesedni. A nyugati kultúra lassan, de biztosan fejlődött, fejlődik most is tovább. Ezt követi a keleti fejlődés is. Az orosz fejlődés az 1918. évi események miatt új irányt vett, a természetes lassú fejlődés helyett leromboltak mindent és újrakezdték. A gyerek is így tesz, letörli és újra letörli a palatáblát, egyszer csak tökéletesedni kezd, eldobja a táblát és papírra ír maradandóan, nem kell félni, az orosz is majd követi a nyugati fejlődést.”

Minden tekintélyét latba vetve tartotta össze a bíróság dolgozóit, példát mutatva nekik helytállásból, megőrizve ezáltal a bíróság működésének folytonosságát, ameddig csak lehetett. A bíróság épületét előbb a német hadibíróság, utóbb orosz hadikórház foglalta el lehetetlenül téve a bírósági munkát. Barcsay vezetői teendőt a lehető legkomolyabban vette és képviselte ezt a város előjárói, avagy a megszálló csapatok vezetői előtt is, nemegyszer veszélybe sodorva magát. Személyes fellépésének köszönhető a telekkönyvi betétár és térképállomány kimentése a biztos pusztítástól. A saját és kortársai visszaemlékezései szerint is a front vonulása után az országban gyakorlatilag elsőként állt vissza Berettyóújfaluiban a bírósági munka.

A történelem fintora, hogy sorsa mégsem ezekben a vesztes években rendült meg, hanem az új államrend berendezkedését követően, 1950 novemberében, amikor végelbánásalovonták, mivel magatartása és tevékenysége nem felelt meg a népi demokrácia követelményeinek. Már 1945-ben kommunista röpcédula követelte Barcsay elnök leváltását, mert a beszolgáltatásra kijelölt jószágokat visszatélte a tulajdonosoknak. Felhívták a figyelmét, hogy „a magántulajdon eltörlődött”.

1948-tól a jogszolgáltatás is átalakult. Barcsay nehezen szokta meg az új idők által bevezetett változásokat. Különösen az ülnöki intézményt nem tudta elfogadni: „Ott ült mellettem a kövér Aranka, derekán felcsúszott melegítőfelsőben, másik oldalamon egy öreg szundikáló ismeretlen ember, akit fel-fel kellett ébreszteni, hogy feltegye az akkor már fontossá vált döntő kérdését, függetlenül a tárgyalás tárgyától: párttag az elvtárs?”

1950 tavaszán az egyik alkalmazott fia a népi demokrácia ellen ígató röpcédulákat készített a bíróság írógépén. Bár a nyomozás során kiderült, hogy az elnök erről nem tudott, a tényleges szolgálat alól azonnali hatállyal felmentették, nyugellátását megvonták, hogy családját eltartsa, kénytelen volt napszámos munkát vállalni, a korábbi bírósági elnök fát vágott, kertet ássott.

Dr. Barcsay László súlyos betegség következtében 1979. március 22-én hunyt el.

Életútja betekintést enged egy, a századelőn indult jogász pálya kitéjesedésébe, majd a történelmi idők változásai. Barcsay László a legnehezebb időkben sem hagyta el bíróságát, emellett töretlenül hitt a jogállamban és tisztelte a törvényeket.

(Vö. BAGOSSYNE KÖRTVÉLYESI Mária: Királyi járásbírói elnökből napszámos – Dr. Barcsay László életrajza in. Megyeri-Pálfi Zoltán (szerk.): A jogszolgáltatás története Berettyóújfaluiban, Debreceni Törvényszék, Debrecen, 2017, 79–90.; BAGOSSYNE KÖRTVÉLYESI Mária: Elnökből napszámos Bírósági történelem Dr. Barcsay László bíró életútján [Mailáth Pályázat, 2016])

Szöveg: BAGOSSYNE KÖRTVÉLYESI Mária, címzetes törvényszéki bíró, Berettyóújfalu Járásbíróság Szerkesztés, grafika és tördelés: MEGYERI-PÁLFI Zoltán, egyetemi adjunktus, DE ÁJK

Felső Barcsay kompromittáló plakát a II. vil. után. (Barcsay-archívum)

Alul: Barcsay felmentése a bírói tisztától 1950-ben. (Barcsay-archívum)

Is fífab és az idősebb Barcsay László napszámosként az 1950-es években. (Barcsay-archívum)

ORSZÁGOS BÍRÓSÁGI
HIVATAL

MAGYAR IGAZSÁGÜGYI
AKADÉMIA

